

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

« Təsdiq edirəm
Tədrisin təşkili və təlim
texnologiyaları üzrə prorektor v.i.e:
____ dos. Zaur Məmmədov
____ " ____ " ____ 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050310-Muzey, arxiv işi, və abidələrin qorunması

Fakültə: Tarix-coğrafiya və incəsənət

Kafedra: Pedaqogika, psixologiya və incəsənət

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: *S/f. (Multikulturalizmə giriş)*

Proqram: ARTN-nin 07.01.2015-ci il tarixli 16 №-li əmri ilə təsdiq edilmişdir. 2014-cü il Dövlət standartına uyğun.

Kodu: İPF-B9

Tədris ili: II (2025-2026) Semestr: III

Tədris yükü: Auditoriya -10 saat (6 saat mühazirə, 4 saat seminar)

AKTS üzrə kredit: 3 kredit

Tədris forması: Qiyabi

Tədrisin dili: Azərbaycan dili

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, dərəcəsi: m. İsmaylova Esmira Xəlil qızı

E-mail ünvanı: esmira.ans@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə.Məmmədov 19

III. Təvsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

Əsas:

1. Heydər Əliyev, "Müstəqillik yolu", Seçilmiş fikirlər. Bakı, 1997
2. Azərbaycan Turizm və Mədəniyyət Nazirliyi. Multukulturalizm Azərbaycanda həyat tərzidir. Bakı, 2016
3. Azərbaycan Turizm və Mədəniyyət Nazirliyi. Multukulturalizm Azərbaycanda yaşayan azsaylı xalqların adət və ənənələrinin təbliğində kitabxanaların rolu. Bakı 2012
4. Azərbaycan Turizm və Mədəniyyət Nazirliyi. Tolerantlıq. Bakı- 2015
5. Kuropyatnik A.İ. Multikulturalizm. Problemi sotsialnoy stabilnosti politnicheskix obşestv. SPb., 2000, qılava 1.
6. Abdulla K., Mifdən yazıya və yaxud Gizli Dədə Qorqud. Bakı, Mütərcim, 2009
7. Mehdiyev R.Ə. Gələcəyin strategiyasını müəyyənləşdirərkən: modernləşmə xətti. Bakı, 2008
8. Abdullayev K.M. Ulu Öndər Azərbaycan multikulturalizminin siyasi banisi kimi. Azərbaycan qəzeti, 23.07.2014. Mehdiyev R.Ə. Azərbaycan: Qloballaşma dövrünün tələbləri. Bakı, 2012

Əlavə:

9. Aslanova R. Qloballaşma və mədəni müxtəliflik. Bakı, 2004
10. Aslanova R. İslam və mədəniyyət. Bakı, 2002
11. Rüstəmov Y. Sivilizasiyaların qarşılıqlı münasibəti. Bakı, 2007
12. Niftiyev N. Azərbaycanda bigəyaşayış və multikulturalizm. Bakı, 2015
13. Həsənov Ə. Müasir beynəlxalq münasibətlər və Azərbaycanın xarici siyasəti. Bakı, 2005
14. Abbasbəyli A. Nəcəfov E. Beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsi. Bakı, 2005
15. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi:

Müxtəlif mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların qarşılıqlı əlaqələrini dərinləşdirən qloballaşma prosesi istər ölkədaxili, istər də beynəlxalq müstəvidə multikulturalizm siyasətinin əhəmiyyətini artırır. Belə ki, etnik-mədəni müxtəlifliyin genişləndiyi şəraitdə etnik, dini və mədəni tolerantlığın artmasına zəruri zəmin yaradan multikulturalizm siyasətinin alternativliyi olmaması açıq şəkildə özünü büruzə verir. Lakin multikulturalizm siyasətinin zəruriliyinin artdığı bir dövrdə bəzi dövlətlərdə bu və ya digər səbəblərdən həmin siyasətdən uzaqlaşmaq meyilləri yaranmaqdadır.

Multikulturalizmin bir sıra dünya dövlətlərində iflasa uğradığı bir şəraitdə Azərbaycan Respublikası multikulturalizmi özünün dövlət siyasəti bəyan etmişdir. Azərbaycan Respublikasının bu siyasəti uğurla həyata keçirilməkdədir və bu sahədə ölkənin əldə etdiyi nailiyyətlər beynəlxalq səviyyələrdə də etiraf olunur.

"Multikulturalizmə giriş" - fənlərarası bir kursdur. Bu fənn fəlsəfə, politologiya, tarix, sosiologiya, kulturologiya və digər humanitar fənlərin bir çox nəzəri müddəalanından istifadə edir. Kursun əsas məqsədi bakalavr pilləsində təhsil alan tələbələrə multikulturalizmi bir sosial hadisə, ideologiya, siyasət, həyat tərzə kimi təqdim etmək, müasir dövrdə onun əhəmiyyətini göstərmək, dünya dövlətlərinin, o cümlədən Azərbaycanın multikulturalizm sahəsində tarixi təcrübəsini tədqiq etmək və tələbələr arasında tolerantlıq ənənələrini möhkəmləndirmək və inkişaf etdirməkdir.

Multikulturalizmə giriş fənni bakalavr pilləsində seçmə fənn kimi tədris olunur. Kursun tədrisi ikinci tədris ilinin III semestrində (6 s. mühazirə, 4 s. seminar) nəzərdə tutulur.

VII Davamiyyətə verilən tələblər:

Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır

VIII Qiymətləndirmə:

Tələbələr bilii 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərinədən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim planı: Auditoriya saati - (6 saat müəhazirə, 4 saat seminar)

№	Keçirilən mövzuların məzmunu	Müh.	Sem.	Tarix
1	Mövzu 1. “Multikulturalizmə giriş” fənninin predmeti, əhəmiyyəti və etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsinin səmərəli siyasət modeli kimi. Plan: 1. Multikulturalizm sosial hadisə, siyasət modeli və həyat tərzi kimi 2. “Multikulturalizmə giriş” fənninin obyekt, predmeti və məqsədi, əhəmiyyəti. Fənnin digər ictimai elmlərlə əlaqəsi 3. Etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsinə münasibətdə mümkün siyasət modelləri: assimilyasiya, izolyasiya, aparteid və multikulturalizm 5. Tolerantlıq, multikulturalizm və interkulturalizm Mənbə: [1;8;10]	2	2	
2	Mövzu 2. Dini müxtəliflik. Dinin mahiyyəti və onun təzahür formaları Plan: 1. Din fərdi dünyagörüşün və ictimai şüurun forması kimi 2. Yeni dini hərəkatlar 3. Dini radikalizm və onunla mübarizə yolları 4. Müasir Azərbaycanda dövlət–din münasibətləri Mənbə: [2;3;5;10]	2		
3	Mövzu 3. Müasir dövrdə dünya dövlətlərində multikulturalizm Plan: 1. Müasir dövrdə Qərb ölkələrində multikulturalizmin vəziyyəti 2. Azərbaycan multikulturalizminin əsas xüsusiyyətləri 3. Multikulturalizm siyasətinin həyata keçirilməsində Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığı Mənbə: [2;4;10;11]	2	2	
	Cəmi:	6s.	4s.	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Təlim nəticəsində tələbələrə əldə etməli olduqları təsəvvür, verdiş və bacarıqları:

Öyrənən tanış olur:

- Multikulturalizmin mahiyyəti, yaranmasının səbəbləri, əhəmiyyəti, dünya, o cümlədən Azərbaycanın ictimai-fəlsəfi fikir tarixində formalaşmış tolerantlıq, multikulturalizm ideyaları və multikulturalizmin nəzəri-ideoloji əsasları ilə;
- Etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsində dünya dövlətlərinin mütərəqqi təcrübəsi ilə;
- Multikulturalizm ilə sosial-iqtisadi inkişafın, daxili və xarici siyasətin qarşılıqlı münasibətini anlayacaqlar.
- Azərbaycanda multikulturalizmin inkişafında Ümummilli lider Heydər Əliyevin rolunu dərk edəcəklər.
- Multikulturalizmin Azərbaycan modelinin mahiyyətini, xüsusiyyətlərini, üstünlüklərini qavrayacaqlar.

Multikulturalizmin əsas nəzəriyyəçiləri və konsepsiyalarının xüsusiyyətlərini təsvir edir;

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Multikulturalizm, onun formalaşması və inkişaf mərhələləri, Qərb ölkələrində nəzəriyyəsi və təcrübəsi haqqında mülahizələrini izah edir;
- Qərb ölkələrində və Azərbaycanda baş verən sosial-mədəni proseslərin mahiyyətini şərh edir;
- "Mədəni müxtəliflik" problemləri ətrafında ideoloji və siyasi mübarizəni təhlil edir;
- Çoxmillətli sosial-mədəni mühitdə müasir xarici təcrübədən istifadə edir;
- Multikultural mühitdə münaqişələrin həll üsulları və iş bacarıqlarının praktik tətbiqi mexanizmlərini əsaslandırır

XIII. İmtahan sualları:

1. Multikulturalizm sosial hadisə kimi
2. Multikulturalizm siyasət modeli kimi
3. Multikulturalizm həyat tərzı kimi
4. "Multikulturalizmə giriş" fənninin obyektı, predmeti və məqsədi.
5. "Multikulturalizmə giriş" fənninin digər ictimai elmlərlə əlaqəsi
6. "Multikulturalizmə giriş" fənninin əhəmiyyəti
7. Multikulturalizmə liberalizm və komuntarizm yanaşması və onun nümayəndələri
8. Dinin mahiyyəti və onun meydana gəlməsinə dair nəzəriyyələr
9. Din fərđi dünyağörüşün və ictimai şüurun forması kimi
10. Yeni dini hərəkatlar
11. Dini radikalizm və onunla mübarizə yolları
12. Müasir Azərbaycanda dövlət–din münasibətləri
13. Buddizm
14. Xristianlıq
15. İslam Tarixi
16. Azərbaycanda İslam
17. Zərdüştilik
18. Yəhudilik
19. Uzaq Şərq dinləri: Konfutsiçilik, Daosizm, Sintoizm
20. Etnik birliklər və onların təkamülü
21. Etnik kimlik, etnik dəyərlər və milli mentalitet
22. Milli şüur və milli ideyanın formalaşmasında etnik dəyərlərin rolu
23. Etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsinə münasibətdə mümkün siyasət modelləri:assimilyasiya, izolyasiya, aparteid və multikulturalizm
24. Tolerantlıq, multikulturalizm və interkulturalizm
25. Multikulturalizm daxili və xarici siyasətin tərkib hissəsi kimi
26. Müasir dövrdə Qərb ölkələrində multikulturalizmin vəziyyəti
27. Multikulturalizmin Avstraliya modeli
28. Multikulturalizmin Kanada modeli
29. Azərbaycan multikulturalizminin əsas xüsusiyyətləri
30. Multikulturalizm siyasətinin həyata keçirilməsində Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığı

XIV. Kollektiv sualları

I Kollektiv sualları:

--blok--

Multikulturalizm sosial hadisə kimi
Multikulturalizmə liberalizm və komuntarizm yanaşması və onun nümayəndələri
Dini radikalizm və onunla mübarizə yolları

--blok--

İslam Tarixi
Zərdüştilik
Yəhudilik

--blok--

Etnik birliklər və onların təkamülü
Etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsinə münasibətdə mümkün siyasət modelləri:assimilyasiya, izolyasiya, aparteid və multikulturalizm
Multikulturalizm daxili və xarici siyasətin tərkib hissəsi kimi
Multikulturalizmin Kanada modeli

S/f.(Multikulturalizmə giriş)fənninin sillabusu 050310-Muzey, arxiv işi, və abidələrin qorunması ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.Sillabus "Pedaqogika, psixologiya və incəsənət" kafedrasının 29 aprel 2025-ci il tarixli iclasında (protokol №10) müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir.

Fənn müəllimi:

E.X.İsmayılova

Kafedra müdiri:

dos. A.X.Əliyev

